

njih deshele posédli, in sem ter tje po njih svojim veljakam in soldatam terdne tabre sosedali, de so takó deshele v strahu in pokorshni obdershali. To se je zgodilo okóli 200 lét pred Kristusovim rojstvom. Kasnejshi so Rimzi s vojškami pod svojo oblast spravili she vse deshele do Dúnaja, in vse, kar se v sadajnim zhasu Vogerške ali Madsharske deshele imenujejo.

Rimzi so bili v posvetnih uzhenósti in umétnostih snajdeni, posebno pa sastopni so bili v kmetovánju. S svojimi soldatmi in desheláni so Ilirske gojsdóve srèzhli, lepshi pòlja na svétlo správilí, jih v rodovitne njive in v lépe travnike preobernili, de so bili s potrebnim shivesham prevideni sa se, in sa vse svoje vojshne trume, ki so se zhes Ilirske deshele góri ali dôli premikale. Sakaj is Ogléja (Aquila) je shla njih poglavitishi vojshna in kupzhijška zesta zhes Hrushizo in Ljubljano do Dúnaja in na Madsharsko. Ljubljana, kakor se misli, od njih sosidana, se je v tishih zhasih Emóna imenovala.

Deshelni in soldashki rimski oblastniki po Ilirii so bili shlahtni, sastopni in bogati gospódje; navajeni v svojih láshkih domazhijah prijetniga shivljenja so poskerbeli tudi na Ilirskim, kjer so se v flushbah snáshli, po mogózhosti fi svoje dni posladiti; s tega namena so fi med drugim tudi lépe verte napravili in va-nje is svojih bolj gorkih lashkih deshel vse sorte pitaniga sadja in shlahtne terte sadadili; po njih skerbi se je tudi mnogotero novo rokodelstvo, mnogotera nova umetnost na Ilirsko upeljála. Na to visho so postali Rimzi veliki dobrotniki Ilirije. Dvé sto let pred, in shtiri stó po Kristusovim rojstvu, tadaj okoli 600 lét, so oni na Ilirskim kraljevali, in nekadajne mersle, pušte, divje in nerodovitne kraje v bolj gorke, pitane in prijetne deshele preobernili. Oblizhje Ilirije se je pod njih vladstvom prijátelno nasmehnulo in veliko ljubshi postalo, in to tolikajn vezh, ker se je tudi v tishih zhasih od Ogléja, pod njega pervim shkofam S. Móharjam, Ilirzam svéta véra sabolshzhala in s zhasama vso njih deshelo rafvetlila.

Ali Rimzi so bili vse takrat snane pitane deshele in njih bogastva pod se správilí; bogastva so njih tresnost in pravizhnost, sadnizh pa tudi njih junáshstvo spodkopale; bogastva so jih napíhnile, de so se prevséli, med seboj prepírali, preganjali, vojškovali in moríli. Unajne ljudstva, posebno nemshke, popred od njih bite, so se zhes-nje vsdignile, jih od vsh strani stiskale, v vójski premagale, in poslednizh njih zefarski sedesh v Rimu overgle.

Tudi zhes Ilirijo so tako imenovani Góti, Dolgobrádzi, in drugi nemshki divji naródi, v trumah brés shktivila, na Lashko vrelí, in krivavofráshni sléd sa seboj pustili. Nar vezhji nesrezho pa je she li Atila Ilirskim deshelam na-

klonil. Ta je prishel is daljnih jutrovih deshel s neismirljivo trumo she bolj divjih vojshakov, ktere — kér so bili eni is med njih v svojih obrasih nekoliko pfám podóbní — so pšaglávze imenovali. Atila je pokonzhal Emóno (Ljubljano) in Oglej — ki se je takrat savoljo morškiga kupzhijstvo in svojiga bogastva drugi Rim imenovalo — in je dalje na Lashko planil. Kako se je v zhasu Atila Iliriji godilo, se is tega posname, ker je od tistiga zhasa do danashniga dné pod iménam: shiba boshja, v spominu ohranjen. Beli dan, ki se je Ilirzam perzhenjal, dokler so se pod rimsko oblastjo snáshli, se je po Atilu spremenil v tamen mrák! — — v zherno, strashno nózh!

(Dalje sledí.)

Krajnfki zepzi so tudi dobri. *)

V nashih novizah 10. maliga ferpana smo brali hvalo in priporozhvanje nemshkih zepzov, in, kakor se nam sdi, nekoliko preneglo obfojenje nashih krajnfkih butiz. De se bo v ti rezhi móglo bolj zhifto in po pravizi soditi, se nam treba sdi, lastnosti krajnfkih zepzov nekoliko rasloshiti in njih rabo na snanje dati.

Ker so bili nemshki zepzi le savoljo butiz, to je, tistiga dela zepza, kteri pri mlatenji na snopje pada, pohvaljeni, hohemo tudi le samo od butiz, ktere so na krajnfkim navadne, govoriti. Lastnosti butiz, kterih fi nismo she le sdaj smifliti, ampak so she od nekdej vfakimu mlatizhu snane, so té le:

1. Butiza mora biti nar manj devét pesti dolga, dober pavz debela, in nekoliko shibka paliza is kerpkiga (elastisch) ne prekerhkiga lesá.

2. Mora biti nekoliko, kakor lok, napéta, tako de je, kadar je navesana, proti rozhniku kriva, in de, kadar na svoje lize pade, oba konza nekoliko na kvishko stojita.

3. Mora imeti na konzu podolgasto, plashnato gerzho, ali glavo, ktera se mora po palizi pozhasi pogubiti; sato je butiza s tankim vratam le v vélíki sili sa rabo.

4. Gerzha, ali glava, mora biti na tishi strani, na ktero pada, nekoliko povsdignjena, ali kakor zholn poshéta, de, kadar na gol pod udari, nikoli tal ne dofeshe

Nemshke butize, kolikor so nam is popisvanja snane, so veliko krajshi, debelishi, in tesheji, kakor krajnfke, in bolj kolizhu, kakor palizi podobne, ktere pri mlatenji s zelo svojo dolgoštjo in tesho po tleh padajo.

Pri mlatenji krajnfkiga zepza butiza ali paliza s napeto stranjo na snop prileti, in se, ker s mozhjo prishvishga, kadar pade, poravna, in tako s zelo dolgoštjo dosti mozhno na snopje sadene; pa vender jo snop, savoljo njene majhine teshe, lahko nasaj vershe. Tako se snop lepo pretréfe, sernje odleti, in flama se veliko manj rasbije, kakor pod nemshko butizo, ktera s svojo nepotrebno tesho in debelostjo flamo in sernje rasbija. — Tudi mlatizhi se s lahkim krajnfkim zepzam manj utrudijo, defravno hitreji mlatijo, kakor nemshki. Verh tega moshje, kteri so nemshke otépe vidili, s enim glasam prizhajo, de krajnfki mlatizhi veliko bolj zhifto mlatijo.

Tisti, kteri pravi, de nemshki zepz snop bolj pretrefe, kakor krajnfki, naj nikar ne sameri, de mu ne moremo

*) Radovoljni vsamemo to pifanje v nashé novize, ako je ravno tistimu, kteriga smo v Nr. 3. natisniti dali, nasprotno, kér vémo, de v rezhéh, kjer samo shkufhnja velja, bi ne bilo prav, famo eno terdovratno terditi. Toliko rajshi smo pa gori imenovano pifanje v novize postavili, ker je tako prijasno pifano. Samo to naj nam bo pripufsheno opomniti, de v hvali nemshkih zepzov ni bilo rezhenó, de krajnfki nizh ne veljajo. — „Vse prevdarite in nar boljshi obdershite!“

verjeti. Zke pa pravi, kakor smo brali, de krajnki zepez s samo gerzho na klatje pada, in tako veliko sernja ubije, ga profimo, naj prvi krajnki zepez, ki mu v roko pride, dobro pogleda; in upamo, de bo besedo nasaj vsel, in sposnal, de le nemški zepez vezh sernja pobije, kakor krajnki, kateri je per mlatenji teshko kdaj na glavo padel. Potozhenik.

Povésti is Ljubljane.

(Indjanfke bukve od Gospoda Baraga). Nafh roják, zhaftitljivi mifonar, Gospod Baraga je v Ameriki katekifem sa fvoje ljube Indjane v njih jesiku spifal in ga v Ljubljano natifnit poflal. Natifnen je in nekaj bukev fo shé tudi v Ameriko poflali. Ta katekifem se po Indjanfko ime-nuje: Géte Dibadjimovin gaie dach Nitam Meka-te-okwanajeg ogagikwewiniwan. — Jesik téh In-djanov je filno teshák; nektere besede fo tako dolge, kakor zela versta v bukvih in imá to fvoje, de v zélim jesiku nobeniga u in z ni.

Natifnil je te bukve Gospod Joshef Blasnik v Ljubljani, natifkovavez téh noviz, prav lepo, in tako se more rezhi, de fo té bukve, ako ravno v Indjanfkim jesiku pi-fane, zhfsto krajnko délo. M.

Unajne povésti.

(Somen sa ovno v Péfhtu na Ogerfkim.) Pefktanfke kupzhifke novize pifheje, de je bilo na pofled-nim somnu sa ovno veliko prodajavzov in kupzov. Ovne je bilo filno veliko in kupzi is domaznih in ptujih deshel fo fim prifhli. Ovne od bolj gróbe in frédnje forte od tazih ovaz, ki se enkrat v létu frifhejo, je bilo nar vezh po-kupljene; zent take ovne je veljal 4 — 5 goldinarjev srebra vezh, kakar vlani Od nar lepfi forte fo malo kupovali in zenejfi je bila, kakor vlani. Isprane, fakeljnové in po-fvalkane ovne se je prezej ispezhálo, in tudi zenejfi je neke goldinarje, kakor vianfko léto.

Nekaj sa vfakiga.

(Nefrézha fkosi ogenj.) Prav velikokrat se fli-fhi od ognja, ki vafi, terge in zéle mefta v nefrezho pri-pravi; — pohifhtva, priflave, shito, klajo foshgè in fhe shivini in ljudem shivljenje vsame. In vunder je komaj de-feti del nefrezhnih pogorélzov v eno ali drugo bratovfhujo fvetiga Florjana sapifanah ali afekuriranih, ktera bi jim zéne pofhganih pohifhtev povernila in jim tako sopet sidati pomagala.

Zhe se poprafha: Kako se je tu ali tam vnéto? Od kodi je ogenj prifhel? se prav malokadaj prav své; ker pogorélzi fami ne povejo, ali pa rezhejo, de je hudoben, fovrashen zhlovek sashgal. Gospofka se je pa she vezhkrat preprizhala, de nar vezhkrat nefrezha po ognju is fide-znih rezhi pride: Dimniki ali rajfenki in kuhne fo flabo sidani; s nepokrito luzhjo in s gorézhimi terfkami hodiyo v fhtalé, fhupe, pod frého in na dvorifha; gospodine fo pri kuhi sanikerne in nepripravne, slafsti kadar maflo zrejo; fhe shiv pepél bliso rezhi spravljajo, ktérif se lahko ogenj prime; gospodarji in flushabniki na fhtalah, v fhtalah in na dvorifhah tobak pijó; predivo doma v pezhah fufhé i t d.

Priprave sa ogenj gafiti fo na desheli fhe filno flabe in derfkavze ali fhprizovnice sa ogenj gafiti, ki nar vezh isdajo, fhe malokjé imajo. Sraven téga fo pa zéfte fhe, pofebno bliso vafi in tergov, grosno révne; savolj tega pri-prave sa gafiti is blifhnih krajev — slafsti po nozhi, ali zlo bliso ognja ne morejo, ali pa prepozhafti; doftikrat pa vse polomljene pridejo, s kterimi se vezh pomagati ne more. Zhe se fhe pomifli, de fo po kmétif hifhe fhe vezhkrat

iefene in s flamo krite, se mora vfakkdó zhuditi, de ogenj bolj pogofim in bujfi med kmete nefrezhe ne prinefe. De bi faj vafi in tergi na planim — slafsti zhe od ognja bliso flifhijo, prav shivo pomiflili, kako nefrezhen zhlovek je po-gorélz! de bi fi faj prisadevali, to nefrézho fkosi to majn-fhatti, de bi se v kako bratovfhujo fvetiga Florjana sapi-fali; de bi s ognjem in luzhjo bolj varno ravnali, hifhe bolj terdno sidali, priprav sa gafiti fi omiflili, in dobre zéfte na-delávali! — koliko bolj mirno in pokojno bi shivéli, koliko bolj bres fkerbi bi se truden gospodar svezher vlégel, in koliko ménj bi naf nefrezhni ljudjé nadlégovali!

Sméf.

(Kakó se lahko veliko derv prihrani.) Derv se lahko veliko prihrani, zhe se v kratke poléna rassha-gajo, slafsti pri kuhi. Na ognjifhah se vezhji dél vidi, de dolge polena pod kotlam in pri pifkrih leshé, bres de bi jih kdo k ognju primikal, zhe pregoré. Malokadaj se v nafhah hifhah shaga vidi, s ktero bi se mogle derva preshtagati; — tako se derva tratijo. Zhe se pogleda, kako ogenj na nafhah ognjifhah gorí, se vidi, kako se derva tratijo! Kuhnje v velizih méftif naj bodo isgléd, kjer fo derva prav drage. Polena dva -, ali pa fhe vezhkrat preshtagajo in pifkre ali lonze okrog ognja poftavijo. Pri naf pa dolsih polén na ognjifhe navalé in sgorej in sdolej derva sapftoju goré. Koliko derv bi se tukaj lahko prihranilo, zhe bi se poléna na krajfi kofzhke preshtagale? Shaga ni draga, in délo je lahko, derv se pa vunder zhes leto dofti prihrani.

Urno, kaj je noviga?

(Sa zefarfke shelésne zéfte) bo v letu 1844 treha 221,514 zentov shelésa rasne forte, namrezh:

sa fhine	146,500 zentov
„ podlóge	63,000 „
„ sagójsde	3,616 „
„ sheblje	3,398 „

Pa drugazhniga shelésa ne bodo jemali, kakor domazhiga, to je, is zefarfkih deshel.

(Nar vézhji hraft v Evropi.) Na franzofkim foji na dvorifhu nekiga grada star hraft, ki je pa fhe tako mozhán, de fhe lahko ftoletja preftoji, zhe ga kaka ne-frezha ne sadéne. Vifok je 63 zhevljev in pri tleh je 27 zhevljev debel. Sheft zhevljev nad korenino je 20 zhevljev debel. V fredí derveta, kjer je she léf ftrohnel, fo na-redili fanizo (zimmer) 12 zhevljev dolgo in fhiroko in 9 vifoko; na frédi foji misa, okrog ktere imá 12 ljudi dovolj proftora. Okrog fanize je klóp is lefa tega dervéta isresa-na. Tudi vrata in eno okno ima faniza, fkosi ktere dobiva srak in fvitlobo. Borfhhtarji, ki se na starof dervéf saftó-pijo, pravijo, de je ta hraft okoli 2000 lét star.

Shitni kup.	U Ljubljani		U Krajnu	
	9. vélikiga ferpana.		7. vélikiga ferpana.	
	fl.	kr.	fl.	kr.
1 mirnik Pphenize domazhe	1	24	1	30
1 „ „ banafhke	1	24	1	20
1 „ Turfhize . . .	—	—	—	—
1 „ Sorfhize . . .	—	—	1	10
1 „ Ershi . . .	—	54	—	56
1 „ Jezhmena . . .	—	57	—	54
1 „ Profa . . .	—	59	1	3
1 „ Ajde . . .	—	57	1	—
1 „ Ovfa . . .	—	40	—	42